

Естетичне виховання як складова розвитку особистості студента

У даній статті розкрито естетичне виховання студентів вищих навчальних закладів у процесі культуротворчої діяльності як один із шляхів розвитку особистості.

The article represents the main means ideas about aesthetic education of students in higher educational institutions in the process of cultural activity as a part of person's development.

Вступ. Розвиток особистості є пріоритетним напрямом діяльності сучасної школи. Виступаючи невід'ємною частиною системи вищої освіти, навчально-виховний процес спрямований на освоєння студентами необхідного їм професійного досвіду, розвиток професійно значущих якостей, вмінь і навичок, виховання відповідного ставлення до вирішення соціальних і виробничих проблем, залучення студентської молоді до самостійної пошукової діяльності, сприяння збагаченню їх професійного досвіду знаннями у галузі сучасної науки, техніки, культури; розвиток творчого мислення, здатності виявляти неординарний підхід до розв'язання сучасних виробничих проблем, виховання світоглядних та морально-етичних якостей особистості.

Формулювання цілей дослідження. Одним із основних шляхів наукового пошуку щодо вирішення даного питання, пов'язано з важливістю естетичного виховання у процесі розвитку особистості. Метою нашого дослідження є обґрунтування ролі естетичного виховання у розвитку особистості. Виходячи з цього постає завдання у визначенні можливостей культуротворчої діяльності розвитку особистості студента вищого навчального закладу у процесі естетичного виховання.

Результати дослідження. Окреслена проблема набула висвітлення у наукових дослідженнях в різних аспектах. Естетичне виховання як умова самореалізації художньо-творчого потенціалу особистості, у процесі

формування та розвитку естетичних почуттів, мислення, здібностей та вияву творчості розкрито у роботах з загальної, вікової психології та психології мистецтва (Г. Балл, І. Бех, М. Боришевський, Л. Виготський, О. Леонт'єв, Г. Костюк, С. Рубінштейн та ін.). Питання теорії естетичного виховання з проблем методології, теорії та практики естетичного виховання як засобу гармонізації особистості, особливості естетичного виховання у вищій школі, зв'язок естетичного виховання студентів з їх духовним розвитком, можливості естетичного виховання при вивченні різних видів мистецтва, зокрема студентів вищих педагогічних закладів аналізували А. Алексюк, В. Андрущенко, П. Блонський, В. Бутенко, В. Галузинський, О. Глузман, О. Дем'янчук, М. Євтух, І. Зязюн, С. Мельничук, Н. Миропольська, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Рудницька, В. Сухомлинський, Г. Троцько, С. Шацький, Ж. Юзвак, О. Щолокова та ін.

Естетичне виховання обґрунтовано Г. Апрасян, В. Асмус, Ю. Борєв, І. Зязюн, А. Канарський, В. Крутоус, В. Кудін, М. Овсянников та ін. як умову соціалізації особистості, залучення її до культурних надбань суспільства. Дослідники М. Дерев'янка, Р. Дзвінка, С. Коцюба, Л. Печко та ін. підкреслюють роль естетичного досвіду в системі формування гуманістичних, духовних, моральних якостей майбутнього педагога.

Отже, ефективне і цілеспрямоване вирішення цього питання стає можливим за умови обґрунтування розвитку особистості у процесі естетичного виховання.

“Особистість створюється суспільними відносинами, у які індивід вступає у своїй предметній діяльності”, - зазначав О. Леонт'єв [2, с. 142]. Розвиток особистості розглядається як процес взаємодій багатьох діяльностей, що вступають між собою в ієрархічні відносини. Особистість виступає як сукупність ієрархічних відносин діяльностей. На думку О.Леонт'єва “ці ієрархії діяльностей породжуються їхнім власним розвитком, вони-то й утворюють ядро особистості”[1, с. 274]. Для

психологічного трактування “ієрархії діяльностей” О. Леонтьєв використовує поняття “потреба”, “мотив”, “емоція”, “значення” і “зміст”.

Пізнавальна, емоційно-вольова діяльність особистості, її потреби, інтереси та переконання, самосвідомість тощо – це складові компоненти духовного життя особистості, які перебувають у складній взаємодії і в єдності становлять її “Я”, яке спрямовує всі аспекти внутрішнього життя та керує виявами його в діяльності та стосунках з оточенням.

Взаємовідносини неминуче виникають між викладачем і студентами під час спілкування та взаємодії в процесі реалізації завдань навчально-виховної діяльності, на виконання яких спрямовуються їх зусилля.

Культуротворча діяльність є складовою частиною сучасної освітньо-виховної практики і тому спрямована як і навчальна, науково-дослідна діяльності забезпечувати успішний розвиток студентської молоді у різних сферах.

Культуротворча діяльність є важливою для формування пізнавальної сфери студентської молоді. При її здійсненні відбувається передача студентам необхідного естетичного досвіду, а саме системи узагальнених, цілісних знань, які б дозволили глибоко сприймати і осмислювати сутність прекрасного в дійсності і мистецтві. На сучасному етапі знання про прекрасне в природі, в сфері соціальних відносин, у творчості набувають актуального характеру.

Студенти вищих навчальних закладів мають можливість усвідомлювати закономірності краси, гармонії, цілісності, розуміти особливості професійної і творчої діяльності людини з урахуванням естетичної мірки, використовуючи здобуті естетичні знання. Культуротворча діяльність може допомагати студентам у здобутті естетичних знань шляхом організації і проведення занять гуртків, студентських творчих колективів, під час яких надається інформація про нові явища і події сучасного культурного простору, здійснюється пізнання у почуттєвих образах, в образній формі, почуттєво-образних уявленнях.

Водночас у здійсненні пізнавального процесу культуротворча діяльність створює умови для формування ціннісно орієнтаційної сфери. Вважаємо за необхідно зазначити, що студентська молодь являє собою дуже динамічну суспільну групу. Вона діалектично поєднує в собі сильні, впливові та слабкі риси, знаходячись в стані соціального росту, у процесі фізичного, політичного, морального та естетичного розвитку. З одного боку, для неї властиві романтизм, цілеспрямованість до майбутнього, допитливість, потяг до нового, бажання набути власний соціальний досвід, максималізм, сміливість, творча активність, відносно велика рухливість, з другого – певний скептицизм у сприйнятті попереднього соціально-історичного розвитку, елементи організаційної нестійкості.

Тому знаходячись у стані активного ставлення до оточуючої дійсності, студентська молодь прагне визначитися в орієнтаціях у світі культурних смислів, ідеалів, що вмотивовують спрямовану естетичну діяльність, вироблення критеріїв оцінки культурних цінностей. Серед цінностей, які найбільше привертають увагу студентів, можна виділити цінності естетичні. Немає сумніву, що прекрасне в дійсності і мистецтві захоплює молодь, не залишає байдужою, спрямовує її на певний вияв поведінки і діяльності.

Взаємодія людини і мистецтва проявляється перш за все, у процесі усвідомлення, сприйняття і оволодіння людиною ціннісного світу мистецтва. Існує система ключових людських цінностей, які утворюють смислові центри сутнісних сил людини. Тому естетичне ставлення до оточуючої дійсності і мистецтва є для студентів вищих навчальних закладів однією зі складних проблем, яка вимагає свого вирішення. В умовах культуротворчої діяльності відкриваються такі можливості, які дозволяють оволодіння й поповнення студентами системи культуротворчих понять, необхідних для визначення естетичної оцінки художніх явищ, формування у них естетичного ставлення у процесі вивчення різних видів мистецтва.

Культуротворча діяльність направлена на формування у студентської молоді здібності до свідомого і самостійного вибору прекрасного чи

потворного, піднесеного чи низького, комічного чи трагічного, що є в дійсності, у суспільних взаєминах, мистецьких творах. Завдяки їй у студентів вибудовується система поглядів на соціально значущі культурні, естетичні цінності, ціннісний вибір орієнтований на процеси і явища, які за оцінкою відповідають естетичним міркам і викликають естетичне задоволення.

Розвивати у студентів вищих навчальних закладів вміння і навички культурної взаємодії на основі толерантності та взаєморозуміння; обміну культурними знаннями, естетичними цінностями, почуттями, переживаннями; задоволення потреб в активному спілкуванні з прекрасним сприяє культуротворча діяльність у процесі естетичного виховання. Успішне вирішення цієї проблеми можна знайти в обговоренні у студентській академічній групі явищ художньої культури, проведення екскурсій-спілкування з природою, зустрічах з діячами культури і мистецтва, тематичних мистецьких вечорах тощо. Завдяки плідному спілкуванню з прекрасним у мистецтві студентська молодь набуває досвіду, що облагороджує важливі напрямки її життєдіяльності, відбувається виховання духовної культури студентів, які повинні творчо мислити, оцінювати різні життєві ситуації, відповідно ставитися до себе і результатів своєї праці.

Така діяльність покликана стимулювати комунікативну активність студентської молоді, задовольняти потреби у міжособистісному спілкуванні з орієнтацією на формування у майбутнього вчителя досвіду взаємодії в педагогічному процесі при освоєнні прекрасного.

Культуротворча діяльність необхідна студентам для осмислення ціннісної сутності культурних явищ. Культурні явища своїм інформаційним потенціалом надають можливості рішення проблем формування та розвитку особистості, збагачення її досвіду, розвитку здібностей та якостей. В інформаційному потенціалі культурних цінностей концентруються та заломлюються певні погляди, судження про культурні явища, які відображають цілі, завдання, умови, що ставить суспільство при визначенні ролі культури, її місця і значення в житті суспільства, розвитку особистості.

Вплив мистецтва завжди вимагає від особистості співтворчості, активного естетичного реагування, досягнення його художньої цінності.

Інформаційні можливості культуротворчої діяльності сприяють набуттю вміння застосовувати методичні, історичні, теоретичні знання у процесі естетичної діяльності; адаптувати словесну та виконавчу інтерпретацію творів мистецтва в умовах аудиторії, враховуючи специфіку навчального закладу, рівень естетичної вихованості та вікові особливості аудиторії; самостійно поповнювати знання, користуючись різними джерелами (посібниками, підручниками, книгами, словниками тощо).

Культуротворча діяльність має перспективні можливості підготовки студентської молоді до практичного освоєння прекрасного в дійсності та майбутній професійній діяльності. Формування організаційних здібностей відбувається при використанні вміння набувати інформацію та передавати її співучасникам естетичної діяльності; раціонально розподіляти час на окремих етапах культуротворчої діяльності; організовувати систематичні самостійні заняття по освоєнню прекрасного, виконання творчих завдань; здійснювати самоконтроль досягнення результатів діяльності.

Студенти набувають практичного досвіду, спрямованого на примноження прекрасного у природі, побуті, праці тощо. Можливості набуття естетичного досвіду надає культуротворчість у діяльності художніх, фольклорно-етнографічних, музичних колективів, студентських театрів, які мають витоки з давніх народних традицій та обрядів, що лежать в основі музичного, театрального мистецтва. У процесі такої діяльності відбувається апробація організаторських здібностей її учасників, розвиваються уміння і навички активного впровадження у суспільне життя естетичних ідей, програм освоєння дійсності за законами краси.

Особливо значущою для розвитку та творчої самореалізації студентів є можливості культуротворчості щодо формування креативності. Творчий потенціал людини, виявлення відповідної активності у процесі спілкування і освоєння світу прекрасного передбачають створення нового у дійсності.

Творчій початок в системі естетичних потреб являє собою бажання внести зміни в явища навколишньої дійсності з тим, щоб набути втілення в кінцевий результат на засадах гармонії, співвіднесеності, краси, істини. Це практично реалізується внаслідок розвитку культуротворчості у процесі естетичного виховання і занурення у світ цінностей, а також вибудовується у новій світоглядній ієрархізованості, що відкриває перед студентами нові сфери особистісного самовдосконалення та самореалізації. Використовуючи різні форми і засоби, що забезпечують ефективність в організації естетичної творчості у студентській молоді розвивається потяг до творчості, прагнення власно творити прекрасне, удосконалювати міжособистісні відносини досягаючи їх гармонії, простоти, краси, знаходити нові форми передачі власного естетичного ставлення до оточуючого середовища і мистецтва.

Культуротворча діяльність сприяє студентській молоді у більшій мірі виявити своє естетичне ставлення, почуття, творчі можливості при естетичному освоєнні дійсності і мистецтва.

Саме естетичне ставлення до людини виступає передумовою для формування естетичного ставлення до навчання і праці, до природи і мистецтва. Естетичне ставлення до людини стає відправною точкою всієї системи естетичних цінностей. Джерело цього – віра в силу і красу людини, у можливість покращення всього життя на розумних началах. Необхідно, щоб краса людини поставала багатосторонньо, у системі важливих зв'язків: «людина і спілкування», «людина і праця», «людина і пізнання», «людина і природа», «людина і пізнання» [3, с. 59-60]. Адже завдяки освоєнню прекрасного здійснюється студентами набуття естетичного досвіду.

Висновок. Культуротворча діяльність створює умови для досягнення студентами відповідного рівня саморозвитку й самореалізації у процесі естетичного виховання, завдяки використанню оптимальних методів і форм особистісної й професійної діяльності, які сприяють формуванню професійної готовності майбутнього вчителя.

Ефективність культуротворчого процесу студентів вищих педагогічних закладів досягається цілеспрямованою його організацією на основі наслідування, послідовності, системності естетичного виховання.

Враховуючи викладене, у подальшому, постає необхідність у більш ґрунтовному вивченні особливостей розвитку особистості у процесі естетичного виховання у вищому навчальному закладі.

Література

1. Леонтьев А.Н. Деятельность, сознание, личность. – М.: Политиздат, 1975. – 304 с.
2. Столин В.В. Самосознание личности. – М.: МГУ, 1983. – 284 с.
3. Шудря Е. Естетичний ідеал митця. -К., 1967. - 188 с.

Корольова І.І. Естетичне виховання як складова розвитку особистості студента/ І.І. Корольова // Педагогічні науки: [зб. наук. праць. / Ред. кол. Барбіна Є.С., Федяєва В.Л. та ін.]. – Вип. 48. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2008. – 410 с., С.125 – 129.